

בס"ד
יארצייט רביה"ק
- פר' כי תשא
גיליון של"ו
שנה ז'
אדר תשפ"ו

בדרכו אמונה

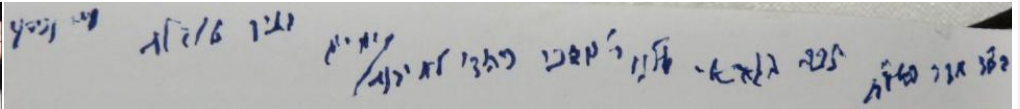
במשנת מרן רשכבה"ג הדרך אמונה זללה"ה

ארבע שנים מעת חשך העולם בעדינו, עלות רביה"ק מרן זצוק"ל בעיצומו דפורים דמוקפין בסערה השמומה

מחותנו הגאון רבי מרדכי אריאל שליט"א גבאי ביהמ"ד לדרמן, וכהגדרת רבינו: הגבאי שלנו ר' מרדכי היהודי.

אשר בהצנע לכת דרכו ובורח מאור הזרקורים, בארח חריג למען כבוד התורה התאמץ לכתוב לבקשתינו הוראות מרביה"ק זצוק"ל

- היה שאלה של תיקון ספר תורה באיזה אופן לתקן, רבינו זצ"ל פסק את ההלכה ואמר לא לתקן את הספר עד שרבי יהודה שפירא זצ"ל יפסוק את ההלכה, רבינו מיד לקח גמרא ללמוד כי היה סמוך לזמן התפילה.

כעבור זמן הגיע רבי יהודה ופסק את ההלכה כמו רבינו, כאשר אמרו לרבינו שגם רבי יהודה סובר את התיקון, כך שאל איך יתכן שרבי יהודה היה כאן, רבינו ישב ליד גמ' בספסל ליד הבימה, וכמובן שרבי יהודה נכנס, עמדו כולם, וגם דיבר בקול רם אופן התיקון, **ורבינו לא שם לב לכל הדברים מסביב.**

- אחד שחלץ בבוקר את התפילין לפני הפסוק שנשמור חוקיך, אמר רבינו כדי לרמוז לחכות קצת, לא הוא העיר, אלא אמר לאחר כדי להעיר.

- זמן עלות השחר אחז רבינו שזה 72 דקות לפני הנץ לא קודם, בין לגבי ברכות השחר בשבועות והושענא רבא, בין לגבי אדם שהפיל תפילין, ואמר לרבינו שאכל כבר דבר מועט אחרי עלות (זה היה בין עלות הראשון לשני) אמר רבינו אם אתה רוצה לצום עדיין, עכשיו לפני עלות.

- זהירות גדולה בין אדם לחברו, ואמר כתוב גוערין בו באור הדבר אם גוערים זה רק בו, ואם עומד ליד אנשים אין לגעור בו, **רק ביחוד שאף אחד לא שומע.**

נכדו הגראי"ש יהודה קולדצקי שליט"א מרבני המכון, מפרסם לראשונה ילקוט עובדות ונהגות אישיות שזכה לראות בקורש פנימה

ונהנים ממנו עצה ותושיה

ו. זכה רבינו זיע"א שנתקיים בו מאמר התנא על הלומד תורה לשמה ונהנים ממנו עצה ותושיה והיו באים מכל רחבי העולם לשאול בעצתו, וכל זה למרות שכל חייו התרחק מלהבין בעניני עולם הזה.

וכמו שאמר על רבינו מרן שר התורה זיע"א, מרנא ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זיע"א אצל רבינו, **התורה זה החנות שלו, ולכן לא פלא שזוכר כל התורה כולו,** ועוד אמר מרן ראש הישיבה זיע"א: **לרבי חיים מגיעים מכל העולם והוא נשאר ענו,** ופעם אחת שאמר רבינו מרן שר התורה זיע"א **כולם מגיעים לרבנית ע"ה ודרך אגב נכנסים גם אלי, כך אמר בענוותנותו.**

וכשהו"ל ספר ושיבוהו, היה נראה כאילו לא שומע! מרוב ענוותנותו, עכ"פ כלל ישראל הבין שהעצה ותושיה נמצא לא במי שמתמצא בעניני העולם לא לצורך, אלא ההפך במי שיש לו רק שכל התורה וכל התורה כולה! שע"י התורה מקבל את הדעת תורה ושכל הישר ליעץ בכל התחומים, וכפי שאכן כך ארע.

ופעם אחת שאמר מרן שר התורה זיע"א: יש אנשים חושבים שאני מיעץ מהשרוול ואינו כן, וידוע שלכל שאלה היה למרן רבינו זצוק"ל מקור מהתורה הקדושה, וכפי שנרחיב להלן, ואמרתי להביא בזאת כמה עצות ממרן זיע"א לתועלת הרבים!

- לריכוז בלימוד! תלמד דוקא את הדברים הקשים!!

- עצה שהילדים יכבדו את ההורים! השיב מרן זיע"א לא לדרוש מהם שום כבוד (וכן נהג הח"ח בביתו וע"ע בעצת הזקנים לרחבעם בן שלמה שלא ידרוש כבוד, ואומרת ע"ז הגמ' סתירת זקנים בנין! (בנין נערים סתירה עי"ש). וע"ע במס' ד"א זוטא פ"א (כמדוי) דרכן של ת"ח שפל לאנשי ביתו. יצויין שאין הכוונה שכך יהיה בסוף אלא שאם הוא יהיה שפל לאנשי ביתו ע"ז דייקא יהיה (בסוף) מושל בכיפה!

הרי לנו כמה מקורות מחז"ל לתשובה אחת של רבינו!!! וכן ע"ז הדרך בכל התשובות ואכמ"ל. ושמעתי פ"א מגאון אחד שיש שניים מגדולי האחרונים ה"ה הגר"א ורעק"א ושניהם בעיקר ליקוט מדברי חז"ל, וכן הוא בספריו הרבים של רבינו זיע"א למרות שהיה בקי עצום ויכל לכתוב הרבה חבורות עיקרם הוא ליקוט מדברי חז"ל הקדושים ולא חידושים עצמאים, וידוע שהטעמא דקרא הוא בדרך חידושי הגר"א שמבאר שם חסרות ויתירות! ודו"ק. וכן פרשיות פתוחות וסתומות! וידוע שכל שטיקל בטעמא דקרא מחושבן עם כל התורה כולה כנודע למעיין!

ופעם אחת שמעתי מהגר"א דנר שליט"א על הדרך אמונה **שבלי שמלאך עמד לצידו לא יכל לכתוב כזה ספר כזה היקף,** ומה לשבץ בפנים ומה בציון ההלכה, ומה בביאור ההלכה וכו'.

ודאיירינן בציון ההלכה יש מקום שכתב מרן זיע"א ועיין בצה"ל, ושאל אחד לרבינו איך מזכיר בספרו שם שיכול להזכיר... והשיב לו מרן זיע"א **עיין ביעב"ץ** (כמדוי) על משי"כ בגמ' עמלק סימן, שהענין הוא להוציא ניצוצות הקדושה מקליפת עמלק).

ומלבשתו ענוה

ז. פעם אחת נתבקשתי לשאול מרבינו מאחד שמרוב הצפיפות ליד רבינו דרך על רגלו ומבקש מחילה על כך, ומרן זיע"א הגיב בביטול גמור ע"כ שאין כאן צד קפידה ח"ו.

ופ"א שנשאל מרן זיע"א האיד משה רבינו עליו השלום היה עניו מאד מכל האדם, וכי לא ידע מדרגתו, והשיב "אין מקום לגאווה כי כל אחד ואחד לפי כוחו" עכ"ל הטהור וזה א"כ סוד ענוותנותו.

אמונה

א. סח לי ת"ח אחד שבהגיע בנו לגיל הבר מצווה, התלבט איזה חליפה לקנות לו, כיוון שאצלהם נהגו ללבוש חליפה ארוכה, וחשש שזה יזיק לו בשידוכים, ועלה למרן שר התורה זיע"א לשאול בעצתו, ורבינו צחק מאד למשמע השאלה ואמר **אפי' אם תלביש לו שטריימל זה לא יזיק לו בשידוכים,** (כי מה שנגזר יבוא ולא יעזור שום דבר.

ב. פ"א הגיע רה"מ, למעון קדשו של רבינו זיע"א לפני הבחירות, והראה לרבינו את נוסח הכתוב על אחד השטרות שכולל דברי כפירה כאומר ראה מה גרוע המפלגה השניה שכך הם כותבים על השטרות כסף, **רבינו בין היתר השליך את השטר על הארץ!** וידוע הרבה עובדות כמה לא החשיב כסף בחינת טוב לי תורת פוך וגוי ואכמ"ל.

ג. פעם אחת סיפר רבינו זיע"א בשם הגר"ג נדל זצוק"ל שהיו 4 בחורים מהמזרחי שהיה להם הרבה שאלות באמונה, והמה ראו כן תמהו שלבחורי ישיבות אין שאלות באמונה, וגמרו ביניהם שישלחו אחד מהם לישיבה קדושה, וילמד שם כמה שנים ואח"כ יחזור עם התשובות, כעבור 3-4 שנים שאלוהו נו איפה התשובות, וא"ל תשובות אין לי, אבל גם שאלות אין לי! כלומר כשרואים את ההיקף ועומק של נועם התורה, כל השאלות הולכים.

ובהזדמנות אחרת אמר לצעיר אחד **"אסור לחשוב ע"ז"** (על השאלות באמונה) וכשתגדל בתורה תבין, וקיבל ע"ע אותו צעיר דברי רבינו כלשונם וירווח לו. ופעם אחרת שהשיב לצעיר עם שאלות כנ"ל - רפוי"ש ודו"ק.

סי' רבינו זיע"א מהגר"ג נדל זצוק"ל ששאל למה נכתב ספר איוב הרי רבו שאלות קשות באמונה, וכנראה שהתשובות פחות מובנות, והשיב הגר"ג נדל זצוק"ל **ללמד שכל שאלה שתעלה לך כבר חשבו על זה קודם.**

מידת האמת

ד. ידוע כמה היה רבינו מקפיד על מידת האמת כגון שהחידושי תורה יהיו אמת לאמיתם, ופ"א שאמרתי לו איזה ווארט מבריק, השיב: יתכן! וכהנה רבות ומזה למדתי דרך הלימוד האמיתי! שצריך שהכל יהיה צרוף ומזוקק בבוחן האמת.

ופ"א בבחורתי שהייתי כותב לסבא זיע"א חידו"ת ע"פ בקשתו (אגב כשאחד מבניו היה בישיבה שלח לו שאלות מאתגרות - פיקנטיות על הסוגיא שלומד כ"פ) ופ"א החידושים לא היו לרוחו משום שהיה בהם מדאי פילוסופיה! וכשאמי שאלה לסבא זיע"א איך הד"ת, השיב: **"כדרכו".** כלומר סבא לא רצה לפגוע ח"ו ולומר שכתבתי לא טוב, ומאידך לא יכל לשקר לומר שכתבתי טוב (שאו לא אדע דרך הלימוד הנכונה) ע"כ כהרף עין מצא תשובה שגם לא תעליב וגם יהיה אמת.

ה. ופ"א בשולחן שבת סיפר מרן שר התורה זיע"א שכשלמד בלומז'ה אצל מרנא ראש הישיבה הגר"א"מ שך זיע"א, **היה פעם אחת שחזר בו מרן הגר"א"מ שך זיע"א ממה שאמר בשיעור והלך לכל אחד ואחד ואמר לו שחזור בו! ובה לספר בכך גדלותו של מרן זיע"א במידת האמת.**

ח. רבינו היה מעודד נדכאים ושבורי לב בפקחות גדולה ועוד כדלהלן, פ"א שנשאל רבינו מה לומר כתנחומים להורים ששיכלו כל ילדיהם בשריפה ר"ל, והשיב לומר להם **שהם במדריגה גדולה, והראיה שהשם מנסה אותם בכזה נסיון גדול!**

מִרְנָה יִדְעָה וְשׁוֹמֵעַ מִכָּל הַנֶּעֱשֶׂה סְבִיבוֹ!!

י. פ"א ישבתי עם ד"ר הרב משולם הרט שליט"א בחדרו של סבא, ושוחחנו שצריך להו"ל ספר על רפואות הגמ' בראי זמננו, לאחר שהלכתי, פנה מרן זיע"א להרב משולם הרט שליט"א, וא"ל מהמהרי"ל **שאסור בימינו להשתמש ברפואות הגמ'!** (ויהי לפלא איך שמע רבינו מכל שיחתנו).

סְתִירַת זְקִינִים בִּנְיָן

יא. פעם אחת הגיעה קבוצת נגידים לסבא זיע"א וביקשו ברכה, סבא זיע"א השיב "פאות ארוכות וזקנים ארוכים", ואני הקטן קצת חששתי מתגובתו, והוספתי ושיהיה להם הצלחה וכו', סבא זיע"א נעץ בי עיניים (כאומר אתה חושב שאני שולף סתם דברים...) ואכן נתרשמו מאד מהברכה ונתחזקו למרות שמראיהם רחוק מהנ"ל ומאז דיברו בהנצחה וכו' ואכמ"ל.

ראיתי סיפור ממרנא הגרא"מ שך זיע"א שהיה בחור אחד חתן, אך לא מהמובחרים בלשון המעטה.. שבא להתברך לפני חתונתו ממרנא הגרא"מ שך זיע"א, וא"ל מרן זיע"א שיקפיד על גנטור, ויהי לפלא בעיני השומעים כי זה רחוק ממדרגתו מאד, ולאחמ"כ פירש מרן זיע"א – לאור הגנטור הוא לא יקרא ידיעות אחרונות...

י"ב. סיפר בן דודי הרה"ג ר"מ צביון שליט"א שסבא פ"א סח לו **שבבחרותו בישיבה גמר את כל המסכת הנלמדת בשבוע השלישי לתחילת הזמן!!**

דְּקֻדָּק הַלֵּכָה

י"ג. דקדוק הלכה של רבינו מן המפורסמות כמה מסר נפשו על כל פרט ופרט בהלכה, והנה בבית רבינו בליל שב"ק היה דולק לוקס גם אחרי המצאת הגנטור, ואמר פ"א מפני מראית העין, עכ"פ כידוע רבינו מנצל כל רגע פנוי ללימוד בשקידה עצומה, וכנ"ל בסעודות שבת, אמנם אחז שאסור לקרוא לאור הנר שמא ט"ה, לכן ביקש מנכדו הרה"ג ר"ש צביון שיהיה שומר שלו בשעת הלימוד (כשהיה ילד), אמנם רבינו לא הסתפק בכך, ורצה לבודקו האם הוא שומר טוב, לכן עשה רבינו עצמו כמי שהולך להטות את הנר! ואכן בן דודי ר"ש הנ"ל העיר אך בשקט, ורבונו לא שמע, א"ל **רבינו למה לא הערת לי? כך הכשירו להיות שומר מהודר!**

וכן אצל רבינו נטלו ידיים בסלון באמצעות שני סירים גדולים (עין מ"ב שכתב שלכתחילה לא לצאת מחוץ למקומו בין הקידוש לסעודה) ואת נוסח המעשרות הרבנית ע"ה היתה אומרת את הנוסח הארוך ולא את הקצר. סיפר לי הרב סנדר פרייזלר זצ"ל שכשהיה מסיע את רבינו, ובדרך היה נכנס לעיר עם אוטו ויוצא מהעיר ועובר לעיר אחרת, אז כל פעם שנכנס לעיר נהג רבינו לומר את הנוסח היהי רצון שכתוב בגמ' בסוף ברכות על הנכנס לכרך, וכשהיה יוצא אמר את הנוסח שיוצא.

נסעתי עמו מחוץ לעיר וראיתי כשהיה צריך לומר תפילת הדרך היה מבקש שיעצרו את הרכב בצידו הכביש, ואומר את תפילת הדרך מחוץ לרכב בעמידה.

עוֹד בְּעֵינֵי סַעֲוֹדֹת שִׁב"ק

י"ד. קידוש וברהמ"ז לא התחיל עד שקיבל אישור מהרבנית! כי לפני הקידוש היו הרבה מתייעצים ומבקשי ברכה וכדו'.

במהלך הסעודה גמר רבינו זיע"א כל מפרשי השמו"ת, השמו"ת עצמו היה אומר ביום שישי כמבואר במ"ב (ופ"א ביום שישב סבא שבעה על בתו הרבנית שטיינמן ע"ה, נסתפק האם מותר "בשבעה" לקרוא ההפטר). כאו"א מהמסובים קיבל פרוסה עבה, כמבואר לפי דעה א' במסכת שבת.

כמו כן היה שר את כל הזמירות, וכן את הפיוט ידידי רוני מקימי ממרמס אנשי לצון, עין הקמדת ס"י אוצר התפילות מר' ישראל נגיארה עיי"ש, והוא ממנהג הקה"י, וניכר היה שמכוון פירוש המילות על כל הזמירות, ופ"א שאלתיו על פי השיר ידידי רועי מקימי הנ"ל, וא"ל **"סודות התורה"**! ואם נשאר זמן לפעמים היה שר גם ישמחו במלכות!

סיפר הגרי"ג הוויגסברג שליט"א שפ"א ראה מרן זיע"א תחנת אוטובוס עם הרבה ממתנים, ושאל האם זה קידוש לבנה....! אמנם כבר אמר חמיו מרן הגריש"א זיע"א על חתנו מרן זיע"א **שהוא "תמים לכשירצה"** כלומר שבאמת הוא פיקח עצום, רק עושה את עצמו תמים לפי הצורך.

פעם אחת אירע שנשעתי עם מרן זיע"א לירושלים ועימו חתנו הגאון רבי יהושע צביון שליט"א ואותו הזמן יצא ספר הערות חדש על נדה מרבינו מרן הגריש"א, והראה זאת דודי לרבינו שליט"א וגמר רבינו זיע"א הספר במהלך הנסיעה מכריכה לכריכה,

וציין בהתפעלות ווארט מתוך הספר (כמדו' הוארט הוא על הגמרא בנדה ט"ז ע"ב "ואתו מלאך הממונה על ההריון ואומר לפניו רבש"ע טיפה זו מה תהא עליה גבור או חלש חכם או טיפש עשיר או עני, ואילו רשע או צדיק לא קאמר כד' חנינא דא"ר חנינא הכל בידי שמיים חוץ מיראת שמים, ואומר ע"ז מרן הגריש"א זיע"א ששמע מינא מכאן שטיפש לא תלוי בבחירה דא"כ הוזה

כצדיק או רשע, ונהנה מזה מרן שר התורה זיע"א)

ועוד באותו נסיעה כשהגיע רבינו זיע"א לירושלים, נכנס אחד לרכב וסיפר בהתרגשות שכבר הרבה זמן מחפש את הרב לבשר לו שלאחר תפילת רבינו בשו"ס נפקד לאחר 21 שנות נישואין) וסיפר אז רבינו שפלוני הוא לא הראשון ולא השני וכו' וההמשך מפורסם שכולם שנתפללו עליהם באותו מעמד נפקדו עד אחרון שבהם.

אגב, רבינו למרות שהיה הכי מתמיד היה משתתף בכל השמחות וניחומי אבלים (כי מי שלומד יש לו זמן לכל מה שצריך) בכח הזריות והחריצות.

יֵין הַסִּיּוּמִים

סבא זיע"א היה יורד מהגה לשנות לחיים עם סבתא ע"ה בכל סיום, ואח"כ היו מחלקים מזה בקבלת קהל שהיה גם אצל הרב וגם אצל הרבנית ע"ה כנודע.

יֵרַאת חֹטֵא שֶׁל רִבִּינוּ זִיע"א

פ"א הגיע יהודי מר נפש מלא בצרות תינוק שנשבה, וסיפר לסבא על כל צרותיו, כשסיים שאלו סבא האם שומר תורה ומצוות, והשיב שבגלל כל הצרות שלו לא יכול להמנע מעישון בשב"ק ה"י, סבא שתק האדים ואמר הרי זה סקילה!!!! [ופ"א כשעה פלוס לפני שבת א"ל עוד מעט שבת, וכשהשבתי יש עוד זמן, דחה זאת].

עַל סֵפֶר שֶׁקֶל הַקּוֹדֶשׁ

הנה ספר שקל הקודש מלא בחשבוניות של עשר עד שש עשרה וכו' ספרות ולפני שהוציא לאור, למד זאת עם חברותו, וחלק פרושו והתייארשו באמצע, עכ"פ החברותות היו מחשבים עם מחשבון ורבינו זיע"א בראש והשיגם.

רבינו קיים כל מצוות התורה שאפשר לקיים כנודע כגון ראשית הגז (הצמר הלך לציצית) פדיון פטר חמור והכל ברוב עם לחבב המצוות.

וכל דבר שלא היו עוסקים בו למד ועשה אזנים לתורה וכגון קונטרס קרני חגבים ועוד.

ופעם אחת שהיה בברית של גר שמח מאד כיוון שיש בה ברכה "חדשה" ושונה! שעדיין לא ברך בעצמו.

פעם אחת כתב לנכדו על לוח עץ על כל אותיות א ב כדי ללמדו.

הרבנית ע"ה התנגדה למזגן משום שזה מותרות, ובסוף ימיו אמרו הרופאים שזה פיקוח נפש. ואמר הרה"ג ר' שמואל אפשטיין זצ"ל לבנו הרה"ג ר' ישעיה שליט"א שיתקן מזגן, ואמר לרבינו מצוות כיבוד אב, והסכים, ושאל על השלט של המזגן מה ההלכות של זה... כלומר איך מפעילים את זה, (על מה לוחצים שידלק).

כַּח מִילָה אַחַת שֶׁל רִבִּינוּ זִיע"א

ידוע כמה מקרים ובעיות פתר סבא זיע"א בכח מילה אחת וכמה השפעות היו למילה אחת של רבינו זיע"א בכל העולם, וידוע שכל מילה שיצא מפיו נכתבה ונדפסה! וביועדי קאמינא על אלפי שידוכים שנסגרו מכח בו"ה של רבינו, וכן היה עוזר מאד בענייני שידוכים, ולא פעם דחף בעצמו שידוכים עד לגמר הטוב, ואחד הסיבות שעודד להתחתן כדן הגמ' הוא ע"פ מה שאחז"ל אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף, ועל כל זה נאמר מי יתן לנו תמורתו!

דְּבָרֵיהֶם הֵם זְכוּרִים - תְּשׁוּבוֹת וּפְסָקִים מִרְבִּינוּ זִיע"א

- נשאל מה לכוון במילה "ברוך" (של כל הברכות) והשיב כפשוטו (מהולל ומשובח) וזה לכאוי דלא כהנפש החיים, אמנם אח"כ מצאתי הרבה מקורות כרבינו, ועין מ"ב על כוונות ע"פ סוד מהר"ש מקינון שלמרות שהיה מקובל גדול כיוון בתפילה כתינוק.

- נשאל רבינו דהנה ידוע שהחזו"א פסק שאפשר לכוון בקריאת שמע אחר המילה אחד את כוונת כל הפסוק וכנ"ל בברכת אבות קודם שהתחיל ברכה שניה, ונשאל רבינו לגבי ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד והשיב שהוא כנ"ל (ויתכן כ"ז דיעבד). עוד נשאל האם כשאומר אני ה' אלוקים אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים צריך לכוון פרוש המילות, פירוש האם זה לעיכובא, והשיב **שא"צ** כי המצוה היא רק להזכיר יציאת מצרים וזה הרי עשה.

- נשאל מר"י לבעלי תשובה שעושים רשיון נהיגה ואצלם זה החיים שלהם, ואם נאסור עליהם עלולים לעזוב את הישיבה, והשיב: **להעלים עין!**

- סי' סבא זיע"א שהמשיגה הגה"צ רבי דוב יפה זצוק"ל שאל את החזון איש האם להעיר לבחורים שנוגעים מעל המרפק, מדין תוכחה, והשיב החזו"א **התורה לא חייבה להיות "שוטה"**.. כלומר היום תעיר כך ומחר כך ומחרתיים יזרקו אותך מהישיבה.

- נשאל רבינו זיע"א אודות חלום רע, וסיפר שהחברותא שלו היה צריך ליסוע לים- וחלם את הגמ' בנידה לא ע"א על שניים שהיו צריכים להפליג בספינה, ולאחד ישב לו קוץ ואיחר הספינה שלבסוף טבעה וכו' עיי"ש, ולמעשה הורה לומר הרבש"ע בפסוק אחרון של ברכת כהנים ולסיים יחד באופן שיענו אמן עליו ג"כ, וכמובן כל מקרה לגופו, כי כמדו' פ"א אמר **שא"צ** **אנו בקיאים בחלומות, והחזו"א אמר וכי אתה חושב שאתה כ"כ חשוב שיגלו לך מן השמיים דברים?**

- פ"א סיפר לרבינו שנתנו את קבר יוסף הצדיק לערבים מיי"ש, וא"ל **הרי זה בשכח מקום המועד למועדות כמבואר בגמ'**, וכן על סיפורים שסיפרו לו השומעים נשתוממו לפעמים מפלא זה האיד מקשר רבינו כל סיפור עכשיו לגמ' מיד! וכבר אמרו חז"ל הפוך בה והפוך בה דכולא בה!.